

Oponentský posudek diplomové práce

Luigi Pirandello: l'umorismo ne Il fu Mattia Pascal

Markéty Sedláčkové

2016

V úvodu musím nejprve pro vyváženost ocenit zaujetí autorky tématem, jemuž věnovala 86 stran své práce, což není pro diplomovou práci obvyklé. A zároveň již nyní konstatuji, že její práci hodnotím v celém souhrnu v zásadě pozitivně a doporučuji ji k obhajobě. Přesto ale nemohu neupozornit především na dvě vady, které tuto jinak v celku zdařilou analýzu dosti poškozují. V prvním případě se jedná o nestandardní způsob práce s prameny a jejich citování, a v případě druhém o nedostatečný vhléd do vývoje literárně-vědených metod a absentující schopnost je kriticky posuzovat.

První vady si čtenář povšimne již v úvodním odkazu celé práce a poté se s ní setkává téměř v každé kapitole. A již tento první, a tudíž velmi exponovaný, odkaz pod čarou velmi dobře charakterizuje jisté autorčino tápání v citačních zvyklostech filologického oboru (s. 9). Jak se čtenář postupně dovítí – aniž by autorkou byla rozptýlena jeho nejistota – v případě prvního odkazu se jedná o citaci Pirandellových slov sloužící v úvodu práce (a dále většiny biografických kapitol) jako jisté motto, přičemž autorka odkazuje čtenáře do poznámky pod čarou, kde mu sděluje pouze toto:

„<http://www.classicitaliani.it/pirandel/bio/biopirandello01.htm> [2016-06-13]“ (s. 9)

Nevím, jestli si to autorka uvědomuje, ale takový odkaz má v zásadě dvě vady. Za prvé, neodpovídá doporučením českých (a mezinárodních) norem pro akademické citování ČSN ISO 690 a 690-2. Pokud si je autorka vyhledá a ověří si doporučení konkrétně pro citování internetových online zdrojů, dozví se, že bývá zvykem i v tomto případě uvádět jméno autora textu na webové stránce a také titul textu na webové stránce (samozřejmě, pokud tyto údaje lze na webu dohledat). Jak uvidíme dále, lze se tím vyvarovat druhé zde přítomné vady, o níž se zmíním níže. Letným pohledem na webovou stránku můžeme zjistit, že jejím pravděpodobným autorem je Giuseppe Bonghi a že v nadpisu stránky stojí *Biografia di Luigi Pirandello*. To jsou ony údaje, které měly figurovat i v autorčině citaci pod čarou. Mimochodem společně s dalšími obvyklými informacemi, tj. nejen datem konzultování stránky, které autorka

uvádí, ale také údaje o typu dokumentu, jeho prvním uveřejnění (zde rok 1996) a to vše v doporučené a obvyklé formě, tedy URL v šikmých závorkách < > zcela na konci atd. Toto jsou samozřejmě pouze formalities, ale autorka nechává čtenáře tápat dokonce i v tom, kdo je původcem citovaných slov, je-li to Giuseppe Bonghi, autorka sama či snad není-li to náhodou Pirandello. To se čtenář dozví až z webové stránky G. Bonghiho, kde je uvedeno, že se jedná o úryvek z Pirandellova publikovaného dopisu. Tato informace opět měla být čtenáři v poznámce pod čarou také podána.

Druhou vadou je dle mého názoru fakt, že autorka tuto webovou stránku vůbec cituje. V akademické práci, a jsem si jist, že na to byla autorka ze všech stran upozorňována, je obvyklé využívat hodnověrné a „autoritativní“ prameny. Autoritativní znamená, že jsou ověřené komunitou odborníků daného oboru, což se vyvozuje z faktu, že jsou publikovány „autoritativním“ nakladatelstvím či institucí (nejde o tautologii, i nakladatelství mohou být seriózní nebo neseriózní a je třeba kriticky zvážit jejich odbornost v daném tématu) jako kniha nebo článek v periodiku – nejlépe vědeckém. Webové stránky obecně takovou autoritou nejsou. Text publikovaný na webových stránkách by mohl být autoritativním, pokud by se jednalo o přepis či faksimili textu autoritativně publikovaného dle výše zmíněných kritérií, nebo pokud se webové stránky, na nichž se nachází, takovou autoritou staly (mám zde na mysli např. vědecké časopisy existující pouze virtuálně na internetu). *Classici italiani.it* takovou autoritou, dle mého soudu, bohužel nejsou. A to přesto, že poskytují zajímavé, fundované a na internetu dosti unikátní informace. A domnívám se, že autoritou pro naše téma bohužel není ani Giuseppe Bonghi, neboť není (pokud jsem mohl zjistit) citován ostatními odborníky na Pirandello a ani není autorem „autoritativně“ publikované studie o Pirandellovi (citovaná *Biografia di L. Pirandello* svou dikcí i formálními znaky je vědeckým textem o Pirandellovi, ale bohužel není ověřena publikováním „autoritativním“ nakladatelem či institucí, Bonghi ji pouze vystavil na svých vlastních webových stránkách). Dále Giuseppe Bonghi je dle vlastního životopisu uveřejněného na týchž stránkách (<http://www.classicitaliani.it/autob.htm>) učitelem v důchodu (zda a co vyučoval patrně na střední či základní škole není zřejmé) a že publikoval *Guida all'analisi delle novelle del Verga* (1982) a dvoudílnou antologii *Analisi e composizione* (1984). To jej staví do role vzdělaného a kultivovaného učitele zaobírajícího se italskou literaturou, což ostatně dokládají jeho velmi zajímavé stránky *classici italiani.it*. Dle mého to ale nestačí na to, aby byl považován za akademického odborníka na Pirandellovo literární dílo.

Autorka zde navíc necituje jeho vlastní slova, nýbrž jen jeho citaci z Pirandellových textů. Nabízí se tedy otázka, proč autorka raději nešla do oficiálních „autoritativních“ vydání zmiňovaných Pirandellových textů a necituje své pasáže z nich? To by byl solidní akademický postup.

Jednoduše řečeno, citace stránek *classici italiani.it*, které autorka cituje častokrát v průběhu celé práce, by se, dle mého soudu, v diplomové práci neměla objevit vůbec. Ani jako zdroj primárního textu (web obsahuje také plné texty italských klasických literárních děl, které G. Bonghi patrně přepsal z autoritativních edicí, na něž poctivě

odkazuje, avšak tyto přepisy s nimi nemusí být totožné, mohou obsahovat překlepy, přehlédnutí apod.), ani jako hlavní výchozí sekundární pramen, o nějž by autor diplomové práce mohl opřít svůj výklad (z důvodů výše uvedených). Bylo by snad možné citovat různé úvody, biografie a komentáře G. Bonghiho z jeho stránek jako doplňující, podpůrný a inspirativní pramen obsahující zajímavé postřehy či interpretace, takto to však autorka neprezentuje.

Dalším opakujícím se odchýlením od citačních zvyklostí je odkaz z nadpisu kapitoly do poznámky pod čarou, která vybízí konfrontovat (cfr.) tři pasáže ze tří publikací, avšak čtenáři nemusí být jasné, cože a proč má vlastně konfrontovat (s. 10 a poté začátky dalších kapitol). A mimochodem poznámka pod čarou končí instrukcí „Cit.“ odkazující opět na classiciitaliani.it, přičemž tento odkaz patrně náleží spíše následující citaci Pirandellových slov, která je *tel quel* převzata ze zmiňované Bonghiho biografie ze stránek classiciitaliani.it.

A stejný odkaz na konfrontování několika pramenů se opakuje v záhlaví mnoha dalších kapitol (např. s. 15, pozn. 6 atd.). Vysuzuji, že autorka chtěla naznačit, že tyto kapitoly napsala za pomoci informací z těchto publikací. Pokud je to tak, navrhoval bych autorce tuto nevyjasněnost vyřešit například zahájením takové poznámky pod čarou slovy: „V následující kapitole se opírám především o publikace...“

Navíc jsou tyto dva typy formálních zaškobrtnutí občas proloženy ještě dalším typem citačního lapsu, a sice citací v uvozovkách a v kurzívě zcela bez naznačení jejího původu (jako např. na s. 16). V těchto případech jde očividně o přehlédnutí, ale v komplexu autorčiny práce s prameny to umocňuje neblahý dojem, který bohužel znehodnocuje vyznění celé práce, její analýzy a nepochybně velkého úsilí, které autorka své práci věnovala.

To byla moje vážnější výtka. Druhé – vzhledem ke své již vyšší odborné náročnosti – snad méně vážné upozornění, které bych chtěl zmínit, je nevyjasněnost v otázce literárně-vědných metod, které autorka v práci užívá, či lépe řečeno jejich nedostatečné reflexe.

Již v úvodu (s. 9) ke svému postupu autorka výslovně uvádí: „... e sottolineo il rapporto tra la sua vita e la sua opera. Questo rapporto è molto stretto...“ (s. 9). Vzhledem k tomu, že od 20. století je deklarovaná metoda „život a dílo“ literární vědou považovaná za chimérickou a nedokonalou (formalistní literárně-vědecké přístupy 20. století obvykle odmítají jakýkoli literárně-vědně relevantní vztah mezi oběma) bych očekával nějakou obhajobu tohoto přístupu. Stačilo by jen několik vět, reflexí a načrtnutí pohledu na tyto postupy ve vývoji literární metodologie. Avšak v práci ani ve zmiňovaném úvodním představení (s. 9) a bohužel ani v kapitole dle nadpisu věnované metodě práce (kapitola čtvrtá, *Gli aspetti metodologici*, s. 28) toto nenalézám. Tato čtvrtá kapitola se skládá z jediného odstavce, v němž autorka čtenáři

sděluje, že se bude zabývat především druhou částí Pirandellova eseje *L'Umorismo*. (A mimochodem – vrátím-li se ještě k předchozí výtce – autorka zde zmiňuje i jakési „materiali secondari“ *Introduzione a Pirandello, Luigi Pirandello e Il fu mattia pascal* (sic!), *Pirandello e l'Umorismo*, aniž by vysvětlila, že se jedná o tituly publikací a uvedla např. jejich autory. Toho se čtenář dovtípí, až když dojde k následující poznámce pod čarou 31, kde se tyto knihy objevují.)

Podobně ani v kapitole výmluvně nazvané „Vztah života a díla“ (*Rapporto tra la vita e l'opera*, s. 15-17) nenacházím byť jedinou větu reflektující komplex interpretačních, hermeneutických, psychologických a jiných aspektů, kvůli nimž byl tento analytický přístup vědou 20. století zpochybněn, a zároveň jeho obhajobu. Omlouvám se autorce, že na tomto bodě možná trochu sveřepě trvám, ale předkládaná práce je prací nikoli bakalářskou, nýbrž diplomovou, a proto bych u ní očekával hlubší vhled do literárněvědné metodologie a jejích problémů.

Navíc se autorka tohoto *faux pas* mohla snadno vyvarovat, kdyby se prostě vyhnula zmiňovaným nešťatným formulacím. Proklamovaný postup „život a dílo“ totiž aplikuje snad jen v úvodních okrajových kapitolách věnovaných Pirandellovu životu, zatímco ve vlastní komparativní analýze humoru ve dvou Pirandellových textech, pokud jsem mohl vysledovat, není nijak zásadně uplatňován. To je má druhá a vzhledem k naznačené náročnosti patrně i pro úroveň magisterského studia snad méně vážná výtka.

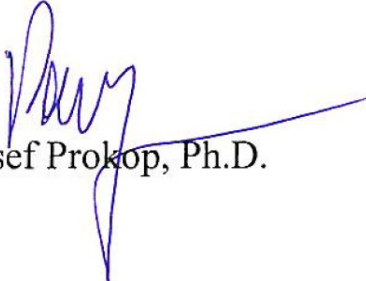
A na závěr dodávám ještě jedno drobné upozornění. Kapitulu věnovanou závěrům (kapitola osmá *Conclusioni*, s. 83) autorka otevírá prohlášením, že „můžeme [mohli jsme] pozorovat úzký vztah mezi románem a esejem“. Ovšem pokud se nemýlím, v průběhu detailního rozboru problematiky humoru/ humorismu v románu (v předchozí kapitole sedmé, na s. 51 až 83, tj. na 30 stranách!) se jen výjimečně objevují odkazy k těm zmiňovanému eseji. Osobně jsem našel jediný na s. 65, ale i když jsem nepochybně nějaký další přehlédl, přesto bych očekával, že v kapitole věnované ústřednímu tématu práce založené právě na rozboru vztahů těchto dvou textů se budou objevovat oba texty, a to v míře více méně symetrické.

A na úplný závěr bych puntičkářsky připomněl, že Pirandello nezískal „premio Nobel“ (s. 9), nýbrž Nobelovu cenu za literaturu, neboť Nobelovy ceny se udělují v několika různých oborech lidské činnosti.

Moje výtky se možná autorce budou jevit jako příliš okrajové a formální, nemířící k podstatě práce, jíž je komparativní analýza dvou textů, ale znovu upozorňuji, že předkládaná studie je prací diplomovou, a tudíž by se měla přibližovat standardům vědeckého publikování. Jinými slovy, její autorka by měla prokázat, že má přehled o svém oboru, o jeho publikačních zvyklostech, o jeho metodách a jejich vývoji atd. Příklady z práce, na které jsem upozornil, ukazují, že v tomto ohledu je ještě jistý prostor pro zlepšení. Navzdory řečenému, však je práce v ostatních ohledech

uspokojující, je smysluplně strukturovaná a analýza, kterou autorka provádí, je nápaditá a argumentačně konzistentní. Proto práci jako celek hodnotím pozitivně a **doporučuji** ji k obhajobě s hodnocením **velmi dobře**.

V Českých Budějovicích, 15. 8. 2016

PhDr. Josef Prokop, Ph.D.